

Jan Komárek o svém dokumentu První lásky

Anna Michlová

Byl pozdní večer, první máj

večerní máj, byl lásky čas.

Dokument První lásky začíná přednesem Máchova Máje v podání robotického hlasu webového překladače. Tak trochu děsivý hlas s výraznou ozvěnou podkresluje zpěv ptáků a cikád. Záhadně děsivá kompozice vtahuje místnost přečpanou studenty do tématu První lásky.

„Je to takové prvoplánové ten Máj, ale potřeboval jsem starting point. **Myslím, že kdo na to má ucho, nenechá se odradit.** Z toho polorobotického Google hlasu je přeci cítit, že to není čistý přednes Máchy, že se za tím skrývá nějaký rarach,“ vysvětluje autor dokumentu Jan Komárek. Když se dal před třemi lety do tvorby Prvních lásek, začal právě Májem, který zpomalil, zrychlil, zkomolil a na tuto zvukovou směsici začal lepit další zvuky. Mimo jiné i vyprávění čtyř různých lidí o různých zkušenostech s láskou.

„Hrozně mě to bavilo – ta intimita toho prvotního setkání s těmi lidmi, toho povídání a toho nahrávání,“ světuje se autor. Lidi, jejichž hlasy v dokumentu zaznívají, vybral úplně náhodně. „Malý syn kamarádky, stará paní, co prožila Terezín, a která zemřela asi tři měsíce po tom nahrávání, mladá dívka a pak ta lehce nacyničtělá poloha Niny Vangeli, což je kritička,“ vyjmenovává Jan Komárek.

Nahrany materiál zpracovával u sebe doma. Ve svém počítači má velký archiv zvuků, které, jak sám říká, komponuje do výsledného díla spolu s hlasy lidí a hudbou. Tak to má nejraději „**Jsem na to sám, nikdo mi do toho nekecá, dělám si to po svém a zároveň je to vzrušující, protože se to bude pouštět do rádia.** Viola můj styl práce velice respektovala a já naopak respektoval ji,“ popisuje autor svůj postup práce a přístup dramaturgyně dokumentu Violy Ježkové. Ta dokumentu svůj hlas propůjčila také – můžeme ji najít za občasným šeptáním básně. Jejich spolupráce byla podle autorových slov něžná.

Slovo něžnost také velmi dobře vystihuje i hlas mladé dívky, která se v dokumentu vyskytla. „Bylo jí tenkrát asi sedmnáct,“ prozrazuje Jan Komárek. „Všechno, co říkala, bylo takové čisté... Potkali jsme se, stejně jako s většinou těch lidí, úplnou náhodou. Neřekla tenkrát ani slovo, ale velmi mě zaujala. To, jak ona se dívá. Později jsme se setkali v parku. A moje intuice byla správná, jak jste slyšeli. Dodnes o ní ale nic nevím,“ prozrazuje.

foto: Jan Komárek

Díky natáčení Prvních lásek si autor uvědomil, jak je, podle svých slov, cynický a zkažený všemi těmi lety a vztahy, kterými prošel. „Ale tak to je. **To vnitřní dítě si musí člověk hýčkat. To dítě ve vás totiž vzbuzuje nějakou zvědavost a nadšení z toho života,**“ vysvětluje.

Dítětem byla i jedna z postav dokumentu – pětiletý chlapec, který vypráví o své lásce k Jůlince ze školky. „On je nadprůměrně bystrý, velmi umělecký, chudák,“ směje se Jan Komárek. „Z vlastní zkušenosti vím, jak je to hrozné, když má člověk ten širší záběr. Mně samotnému to trvalo dlouho, než jsem přišel na to, že to všechno můžu uplatnit v divadle. Dlouho jsem na to nemohl přijít,“ dodává.

Zároveň je chlapec také jediným zástupcem mužů, kteří v dokumentu mluví. „Byl to náhodný výběr lidí, a že to byly zrovna ženy, to se nějak sešlo. Je ale fakt, že mě vůbec nenapadlo, že by tam mohl být pro větší rovnováhu nějaký muž. **Moc takových mužů neznám. Ženy jsou daleko více schopny se tomu otevřít,**“ uvažuje autor. On sám se ale díky dokumentu otevřel, i když se o jeho dospívajícím já v dokumentu mluví v er-formě.

„Blanka Hloušková se jmenovala. Ten knírek jsem tomu chlapci skutečně záviděl. Ona samozřejmě zabrala na ten knírek. To je dodnes strašná tragédie,“ svěřuje se se smíchem Komárek. Na otázku, zda kvůli zmiňované hořkosti ze zkušenosti s první láskou je hudba v dokumentu místy znepokojivá, odpovídá autor pohotově: „Ty zvukové koláže nejsou vyloženě záměrně vytvořené tak, aby způsobovaly nějaký pocit. Ty zvuky jsem dával k sobě intuitivně. Ta znepokojivost a neladnost v nich k té lásce podle mě patří.“

Láska je podle Jana Komárka komplikovaná a způsobuje všemožné turbulence, které se můžou až přiblížit násilí. „**Smrt, láska, všechno je to propletené a zauzlené.** A zřejmě také inklinuji k dramatičnosti. To se tam asi promítá spíše než nějaký záměr ty věci zatemňovat. Prostě si myslím, že by to taky mělo mít nějaký příběh. Kromě toho Chaplinova „love love love love love“ a toho Mozarta jsou všechny ty ostatní zvuky různě narušované a je to vlastně zvukomalebná pocitová mozaika,“ vysvětluje.

Práce na dokumentu zabrala autorovi zhruba dva měsíce. „Jsou to hodiny trpělivé práce, která když dojde do určitého bodu, musíte od toho odejít. Nechat to být, protože už ztrácíte přehled. Pak začít třeba zase druhý den. Někdy to třeba ztratíte, tak musíte začít odznovu nebo v tom najdete zase něco dalšího, jiného,“ popisuje. Komponování si užíval – bavilo ho kombinovat mnohdy i protichůdně laděné melodie a zvuky. „Ten Mozart pro mě představuje čistou harmonii, která tu lásku může připomínat. A pak Elvis Presley, Love Me Tender, kterého jsem právě z tohoto důvodu zpomalil – aby tam nebyla pořád ta čistá hudba. To by pak bylo banální.“

Dokument První lásky se nedá jednoduše označit jako znepokojivý, ani jako romantický, ani jako temný či nadějeplný. Jde zkrátka o velmi komplexní kompozici emocí pojících se k láskám, které Jan Komárek mistrně přenáší do zvukové tvorby. Často si hraje zejména s tempem zvuků. „**Když se ta struktura malinko rozklíží, dá se těmi průzory nahlédnout někam, kam normálně nenahlížíme.** A to mi přijde zajímavé. Jako když máte ty rozhlasové hry. Ty ilustrativní záležitosti hudby,“ zamýšlí se Komárek a dodává, že by ho bavilo také vyzkoušet si tvorbu zvuku třeba k rozhlasové povídce. „Slovo má nějakou vizi, nějaké obrazy a ten zvuk nebo koláž to nějakým způsobem pocitově stimuluje. A nejdůležitější ze všeho je na tom ten balanc, poměr. Aby se ani jedno z toho nepřehnal,“ uzavírá Komárek.

Odkaz na dokument: <https://vltava.rozhlas.cz/prvni-lasky-dokumentarni-kompozice-z-fragmentu-zpominek-predstav-zvuku-a-hudby-7952512>